

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

„Székely nemzetgyűlések emlékhelye Agyagfalván”

Bögöz község/Székelyföld/Hargita megye/

[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Lőrincz Anna

(aláírás)

Agyagfalva, 2023.04.20

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Agyagfalvi Jövőt Szövő Egyesület
Hargita megye, Bögöz község, Agyagfalva 194, 537212

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Lőrincz Anna
Levelezési cím: Agyagfalva 129
Telefonszám: 0729600663
E-mail cím: daniel.eszter9@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Székely Nemzetgyűlések emlékhelye Agyagfalva**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

- agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások **kulturális örökség** sport
 természeti környezet turizmus és vendéglátás

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Agyagfalva

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik?

- települési tájegységi megyei külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Agyagfalva a székely nemzet ősi gyülekező, tanácskozó és törvényhozó helye, ahol őseink időről időre összegyűltek, amikor veszélyben érezték szabadságukat és közösségi jogukat. A székelyek Ősi joga volt a nemzetgyűlések tartása, amelyeken a bel kormányzatot érintő a Szentkoronától függetlenül külön törvényeket hoztak. Saját ősi szabadságával, törvényével, szokásával és jogával élt a különálló székely nemzet. A székely nemzet tanácskozásai az agyagfalvi réten zajlottak le, mely számos székely nagygyűlésnek adott helyet. Orbán Balázs szerint az agyagfalvi rét a „Székelyföld Rákosmezeje”. A történelemben elfoglalt helyével Agyagfalva elérte, hogy a székely szabadság jelképévé vált.

Az agyagfalvi rét, a mondai és az írott hagyományban, a székely katonai szemlék és Székely Nemzetgyűlések hagyományos helyszíne és emlékhelye, melyek közül legfontosabbak az 1506-os és az 1848-as.

A mondai hagyomány szerint, **895-ben** a rabonbán az agyagfalvi rétre hívta össze a székelyek gyűlését, amely egyhangúan elfogadta a visszatérő magyarság Árpád vezére által felajánlott szövetséget és szerződést, amely késő századokon át szabadság-levele maradt a székely nemzet alkotmányának.

Az **1506 decemberében**, advent harmadik vasárnapja utáni ötödik napon újabb nagygyűlést tartottak az agyagfalvi réten, melyen a székely jogszokásokat írták össze, megerősítették a székely nemzet kiváltságait szabályozó és biztosító 1505-ben kiadott udvarhelyi konstitúciót,

és megalkották a székely nemzet agyagfalvi alkotmányát. A gyűlés elnöke a gyergyai Lázár András, végzése a **Székely Nemzeti Constitució „Mű Székely Ország földének lakói (...) egész Székelyföldön lévő székelyeknek (...) adjuk emlékezetére (...), hogy mű az 1506. esztendőben Udvarhelyszéknek Agyagfalva majorjában (...) gyűlést hirdettünk és rendeltünk (...), hogy az egyenlőtlenégeket eltörölnénk (...)**”. Ez az alkotmány nemcsak a székely rendi nemzet szuverenitását biztosító törvényeket foglalta magába, hanem többek között a „népfőnség” hatalmát is kimondta, amely szerint a száműzötteknek a király vagy az egész székely nemzet kegyelmezhet meg, vagyis a nép hatalmát egyenrangúvá tették a királyéval. Az 1506-os nemzetgyűlés a székely szabadság védelmére hozott olyan intézkedéseket és törvényeket, amelyeknek szelleme a székely öntudat felerősödését mutatja.

Az 1555. Agyagfalvi Székely Nemzetgyűlés perrendtartása elrendelte, hogy először mindenkit csak saját székén perelhetnek és onnan apellálhassanak a felsőbb fórumokra. Az itt született **újabb Székely Konstitúcióban** foglalt törvénykezési és igazságszolgáltatási törvények tanúsítják, hogy a kapitányoknak nagy szerepük volt a törvénykezésben. A pert a székely bíró vagy a hadnagy előtt kellett kezdeni. Igen jelentős esemény a amelyben a székely önkormányzattal kapcsolatos szabályzatokat és a székelyek jogegyenlőségét, a székelyek jogszabályainak összeírása. Legfőbb határozat a szokásjog megerősítése, az örökösödési jog visszaállítása és sérthetetlensége! Az újabb Székely Konstitúció, mint törvénycikk-sorozat, 80 pontból állt, amely magába foglalta az akkori székely törvénykezés minden részletét, főként a bíraskodás és a perfolytatás módját, az illetékek, a birtokjog, az örökösödés, a bűnügyek, a hatalmaskodás, a magánjog, a só kereskedés, a hadügy, stb. területén kifejtett jogszokásokat. A lengyelfalvi Orbán János az 1555-ös agyagfalvi Székely Konstitúciók egyik aláírója.

Az **1848 október 16-18-án** tartott utolsó agyagfalvi Székely Nemzeti Gyűlés, amely az 1848-as magyar forradalom jelentős székelyföldi eseménye, Székelyföld nemzeti ünnepe. 1848 tavaszán lelkesedéssel fogadták és kapcsolódtak be a magyar forradalomba, éltették a 12 pontot, Petőfi Nemzeti dalát szavalták, Kölcsey Himnuszát, s Vörösmarty Szózatát szavalták. A székelység szerette volna elérni a terhes határőri rendszer és a jobbágyviszonyok azonnali eltörlését, az emberek törvény előtti egyenlőségét s a közteherviselés kétségtelen nélküli megvalósítását. A határőri katonai rendszer, amelyet az idegen osztrák uralom erőszakkal hozott létre 1764-ben, nagy terheket rótt a családokra, a marosszéki és udvarhelyszéki szabad székelység az osztrák uralom idején elvesztette addigi jogainak nagy részét s amiatt volt elégedetlen. A május 29-re Kolozsvárra összehívott erdélyi országgyűlés megszavazta ugyan Erdély és Magyarország unióját, eltörölte a jobbágyviszonyokat, a székelység sajátos kérdéseire azonban nem sikerült megoldást találni. Nemzeti gyűlés tartásának a gondolata már ekkor felvetődött a székelység körében, ősszel azonban a polgárháborús hangulat kialakulása után a tanácskozással feltétlen sort kellett keríteni. A székelységnek sorsdöntő kérdésekben kellett állást foglalnia: *meg kellett határozni a székelység helyét a magyar forradalom és a kibontakozóban lévő osztrák ellenforradalom viszonyában, részvételét a magyar szabadságharcban, s különösen az erdélyi magyarság önvédelmi harcában, kifejezésre kellett juttatnia az erdélyi társnépek iránti békés szándékát.* A székelyek nemzeti nagygyűlését **Berzenczey László** kormánybiztos, marosszéki országgyűlési képviselő hívta össze. Berzenczey felhívása három pontba jelölte ki a nemzeti gyűlés célját: 1. egy három személyből álló ideiglenes székely kormány alakítása, mely a magyar minisztérium fennhatósága alatt a Székelyföld polgári és katonai ügyeit intézi 2. egy székely nemzeti katonai tábor szervezése 3. a székely nemzet régi szabadságának visszaszerzéséről való tanácskozás. A felhívás 50 esztendőre korig minden fegyverfogható székely férfiút október 16.-ra, „a már 1555-ben classicussá szentelt agyagfalvi rétre” hívott. Ezen felhívásra mintegy

60 000 székely jelent meg a történelmi nevezetességű agyagfalvi réten (Csíkból és Háromszékről mintegy 15-15 ezer fő, Udvarhelyszékről mintegy 20-25 ezer fő, Marosszékről, a Kis-Küküllő és Nyárad völgyéből minden falu népes küldöttsége, Aranyosszéki küldöttség). Itt voltak a székely társadalom minden rendjének képviselői, a székek vezetői és a katonai alakulatok parancsnokai, „*az értelmiség, vitézség, nagybirtok, ős erő és természeti szép alkat képviselőit, a szabad székely nemzetet itt csaknem együtt látni gyönyör volt... Annyi izmos, jól alkotott férfit s szép embert a népből, oly válogatott, typicus alakot — színét egy egész nemzetnek — együtt ritkaság látni... Büszke voltam, hogy én is e népből való vagyok. Megköszöntem a sorsnak, hogy itt lehettem,...*” írta Jakab Elek az esemény egyik résztvevője.

Az események középpontjában a *gyűlést szervező* Berzenczey állt, katonai tanácsadója **Gál Sándor százados**, a székelyföldi haderő későbbi parancsnoka. A székely népgyűlés **gróf Mikó Imrét** választotta meg *elnökének*. A vezetőtestület tagjai voltak még Háromszékről Berde Mózes, Demeter József, Csíkból Mikó Mihály, Udvarhelyszékről ifj. gróf Bethlen János, Keller János, Aranyosszékről Zeyk József kormánybiztosok. A nagygyűlés határozatait jegyzőkönyvbe foglalták. Az *agyagfalvi székely nemzeti gyűlés* hűségéről biztosította a királyt, a magyar felelős kormányt, s jó szándékáról Erdély más népeit, külön is hangsúlyozva azok nemzetiségének, anyanyelvének és vallásának tiszteletben tartását és oltalmazását. A hatvanezer egybegyűlt döntött, hogy kiállnak a magyar kormány mellett, és, hogy a székelység csatlakozik az 1848-49-es szabadságharchoz. Ezután került sor a sajátos székely kérdések megtárgyalására. Kinyilvánította a székely rendiség, a régi túlhaladott társadalmi rend és a feudális nemzet megszűntét, s önmagára is kötelezőnek ismerte el az 1848-as erdélyi országgyűlés törvényeit: a jobbágyfelszabadítást, a közös teherviselést, a törvények előtti polgári egyenlőséget, vagyis minden polgárnak az egyenlőségét jogban és köteleességben. A nemzeti vívmányok közé tartozott az az állásfoglalás, amely elvetette a Habsburg-ház érdekeit képviselő és védő intézményt, a határőri katonai rendszert.

Agyagfalván megtartott székely nagygyűlésen mondta ki a mintegy 60 000 egybegyűlt, hogy kiállnak a magyar kormány mellett. Az agyagfalvi gyűlés jelentette tehát a székely népfelkelés kezdetét, a székelység csatlakozását az 1848-49-es szabadságharchoz. A béke és a testvéri együttélés szellemébe fogadta el a románokhoz és szászokhoz intézett kiáltványt, „**Szász és Román testvérek, polgártársak! Agyagfalváról szólunk hozzátok, hol őseink törvényt hoztak, s hová törvényes jogaink szerint nemzetileg egybe gyűltünk hatni a haza békéjének helyreállítására... Békét óhajtunk e honban és szabadságot, melynek édes gyümölcseit veletek együtt élvezhessük... Mü tiszteljük nemzetiségötöket, nyelvetöket és vallástokat, s készek vagyunk azt fegyverünk élével oltalmazni. Mü barátai vagyunk a volt jobbágyok új szabadságának... Mü a közös teher viselést és jog egyenlőségét óhajtjuk s nyílt ellenségei vagyunk mindennek, ki ezekkel ellen-kezőt akar.**” Az agyagfalvi Székely Nemzeti Gyűlés az erdélyi magyarság és székelymagyarság önvédelmét, a szabadság ügyét szolgálta, hozzájárult a székelység cselekvőképességének erősítéséhez, magyarságtudatának fejlesztéséhez, s véglegesen kijelölte a székelység helyét a magyar polgári nemzetben. Kiemelkedő jelentőségű történelmi esemény volt.

2018 decemberében a magyar Országgyűlés a **magyar-székely összetartozás napjává** nyilvánította október 16-át, az 1848. évi agyagfalvi székely nemzetgyűlés kezdőnapját.

Az **agyagfalvi 1848-as emlékmű** a székelység mindenkori legnagyobb szabású emlékműve. Az 1848-as Székely Nemzeti Nagygyűlés jelentőségéhez méltó és maradandó emlékmű állításának a gondolata már 1898-ban, az 50 éves évforduló alkalmával megfogalmazódott. Az 1975-ben kiírt pályázaton Kulcsár Béla marosvásárhelyi szobrász

egyik pályaművét fogadták el. Ezt sokszor átdolgozva, a kivitelezést Hunyadi László és Kiss Levente marosvásárhelyi szobrászművészek végezték. Az emlékmű anyaga borszéki travertin. 1978-ban fogtak hozzá a terv kivitelezéséhez és 1982-ben fejezték be a 12 alakos kőszobrot és a háttérteret alkotó lángnyelv kidolgozását. A hivatalos avatás 1990 október 16-án történt, a 142. évfordulón.

1998-ban, a 150. évfordulón, a meglévő emlékmű mellé egy **három kopjafás emlékművet** állítottak, melyre Petőfi Sándor: A székelyek című verséből a refrént vették fel:

*„Csak nem fajult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér.”*

Az emlékmű Agyagfalva és a székelység jelképévé vált.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

minden Erdély és Székelyföld történetével foglalkozó könyv tartalmaz hivatkozást

Csaba királyfi. Erdélyi magyarok könyvesháza, Nemzeti Örökség Kiadó 1926

Kilyéni Székely Mihály kiadásában, Székely nemzet constitutiói 35. I.,

Orbán Balázs: A Székelyföld leírása I. Budapest 1868, 35-37.

Rugonfalvi Kiss István: A nemes székely nemzet képe, I-III. Debrecen 1939

Csapó I. József (Nagyvárad) Fejezetek az erdélyi székely önkormányzás történetéből.ZMTE

XIX. Őstörténeti találkozó és XIII. Történelmi iskola, Mártély,2006. 164-197o

Genealógiai Füzetek IX.1.Dr. Persián Kálmán: A lengyelfalvi Orbán család bárói ága.1-12o.;

Dr. Persián Kálmán: A lengyelfalvi orbán bárók. családtörténeti tanulmány. Kolozsvár 1911.6o.

Jakab Elek : Emlékbeszéd báró Orbán Balázs felett. Századok 1891,200-207o.

Székelyföld története I-III, 2016

Egyed Ákos: Erdély 1848-1849, 2010

Egyed Ákos: Kossuth Lajos és a székelyek 1848-ban. Századok 1994

Jakab Elek : Szabadságharcunk, 1949

Jakab Elek: Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések 1848- 1849-re.Bp.1880

Kussuth Hírlapja, 1848 okt 25, Bp. 100,szám

Egyed Ákos: Erdély 1848-1849, 2010

Egyed Ákos: Kossuth Lajos és a székelyek 1848-ban. Századok 1994

Egyed Ákos: Pro Meoria Agyagfalva 1506, Emlékkönyv a Székely Nemzeti Constitucio 500, évfordulójára 45-58o

Egyed Ákos: Erdély 1848. évi utolsó rendi országgyűlése. Marosvásárhely 2001. 140-146.

Kussuth Hírlapja, 1848 okt 25, Bp. 100,szám

Gracza György : az 1848-49-iki magyar szabadságharc története. Budapest 1894.336.

Jancsó Benedek: A székelyek. Erdély története 1931

Kövári László: Erdély története 1848-49-ben. Pest 1861

Kövári László (szerk) Okmánytár a 1848-9-i erdélyi eseményekhez. Kolozsvár 1861

Dr. Hankó Vilmos: Székelyföld

1848-1849 A forradalom és szabadságharc képes története,TKK

Pál-Antal Sándor: A székelyek földje és népe, Marosvásárhely 2013.

Zepezcaner Jenő: Udvarhelyszék az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc

idjén.Tanulmány és okmánytár az udvarhelyszéki eseményekhez. Haaz Rezső Kulturális

Egyesület, Székelyudvarhely, 1999,

stb...

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<https://www.facebook.com/Agyagfalva1848/>

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat